

Nr 357.

Av herr **Olsson, Karl Johan**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 5 kap. strafflagen, m. m.

I kungl. propositionen nr 207 framlägges förslag till en nyreglering av strafflagens tillräknelighetsbestämmelser. Förarbetena till propositionen giva vid handen, att det varit en huvuduppgift för den verkställda utredningen att råda bot på vissa i en riksdagsskrivelse år 1939 (se statsutskottets utlåtande 117 p. 3) påtalade missförhållanden i fråga om de psykiatriska undersökningarna och de därav föranledda straffriförklaringarna. I enlighet härmed hade i strafflagberedningens förslag i ämnet straffriheten begränsats till sådana fall, då den brottsliga gärningen begåtts under inflytande av sinnessjukdom och sinnesslöhet. Propositionen har utvidgat området för straffriheten till fall, då gärningen begåtts av någon, »som till sin sinnesbeskaffenhet är att jämställa med sinnessjuk». Genom detta tillägg synes ha öppnats ett kryphål, som möjliggör för psykiatrerna att till straffriförklaring och intagande på sinnessjukhus föreslå alla, som »till sin sinnesbeskaffenhet så avvika från det normala att de böra omhändertagas för särskild vård». Departementschefen, som i remissen till lagrådet begagnade sig av sistnämnda formulering, anser nämligen att, vilketdera skrivsättet man än väljer, »gränsdragningen i sak icke torde förete några nämnvärda skiljaktigheter». Härmed är gärdet upprivet, och vi få behålla de anstötliga straffriförklaringarna med därav följande inspärning på obestämd tid på sinnessjukhus av psykopater, som i stället bort underkastas en för dem lämpad straffrättslig behandling. Departementschefens i motiven givna förord för en restriktiv tillämpning av bestämmelsen innebär ingen garanti mot att det härskande psykiatriska betraktelsesättet avgår med segern.

Nu förhåller det sig antagligen så, att vissa gränsfall mellan sinnessjukdom och psykopati, vilka av olika psykiatrer hänföras än under den ena, än under den andra diagnosen, böra likställas med sinnessjukdom. Den föreslagna formuleringen ger emellertid ingen som helst ledning för bedömande vilka fall, som avses, utan öppnar möjlighet för olika subjektiva uppfattningar om bestämmelsens omfattning. Ingenting hindrar sålunda medicinalstyrelsen att vidhålla sin gamla ståndpunkt, att exempelvis personer med homosexuella anlag »äro att jämställa» med sinnessjuka brottslingar eller att »känslökalla», »hållningslösa» etc. psykopater höra till samma kategori. Strykes återigen det föreslagna tillägget, torde det icke behöva befaras, att

domstolarna skulle anse sig förhindrade att i verkliga gränsfall straffriförklara personer, vilka enligt sakens natur i behandlingsavseende måste likställas med sinnessjuka, även om den psykiatriska terminologien är osäker eller det rentav inom den psykiatriska vetenskapen är vedertaget att beteckna dem som psykopater. Olägenheten av att sålunda i sällsynta gränsfall låta lagtermen sinnessjuka omfatta jämväl personer, som enligt härskande vetenskaplig terminologi betecknas som psykopater men uppenbarligen i behandlingshänseende måste jämsställas med sinnessjuka, synes avsevärt mindre än de olägenheter, som skulle följa av ett införande i lagtexten av det tänjbara begreppet »äro att jämställa», varigenom gränsen mellan straffrihet och straffbarhet skulle utsuddas. Enligt 2 kap. 5 § giftermålsbalken må den ej träda i äktenskap, »som är sinnessjuk eller sinnesslö». Man frågar sig varför här inte behöver stå: »eller som till sin sinnesbeskaffenhet är att jämställa med sinnessjuk». Får verkligen den, som till sin sinnesbeskaffenhet är likställd med en sinnessjuk, träda i äktenskap? Avfattningen av GB 2: 5 kan knappast anses föråldrad. Den är av så sent datum som 1920, och i en på prövning av årets riksdag beroende kungl. proposition föreslås en ändring i detta lagrum utan att termen sinnessjuk ansetts larva något förtydligande. Kan det icke förhålla sig så att lagtermen sinnessjuk är ett social-medicinskt begrepp, som icke i varje ögonblick behöver helt sammanfalla med vad som råkar vara det härskande psykiatriska språkbruket, men som är ägnat att ge stöd åt en fast praxis inom domstolarna?

Jag vill erinra om att vårdbehövande psykopater icke komma att ställas utan rationell vård därför att de ej kunna straffriförklaras. Fångvården förfogar över ett stort modernt psykiatriskt sjukhus (Håga), där en bättre vård torde beredas de intagna än den som kommer mången straffriförklarad till del.

På grund av vad sålunda anförts synes det nämnda tillägget böra utmönstras ur lagen. Sker ej detta skulle det otvivelaktigt vara att föredraga att, såsom lagrådet antydde å s. 106 i propositionen, uppskjuta frågan om ändrad lagstiftning på området i avbidan på resultatet av det fortgående arbetet på straffsystemet i övrigt. Det vore emellertid beklagligt, om ett positivt resultat av det segslitna lagstiftningsarbetet i fråga om strafflagens tillräknelighetsbestämmelser ej nu skulle kunna uppnås, och jag får därför föreslå,

att riksdagen ville besluta att 5 § första stycket i förslaget till lag om ändring i 5 kap. strafflagen måtte erhålla denna lydelse: »Gärning som begås av sinnessjuk eller sinnesslö vare strafflös.»

Stockholm den 4 april 1945.

K. J. Olsson.